

Gerard Marlet, Roderik Ponds
Clemens van Woerkens

De oriëntatie van de bevolking van de Noordoostpolder

Functionele verbanden tussen de inwoners en bedrijven
in de Noordoostpolder en de regio's in de buurt

Eindredactie: Nadine van den Berg

Atlas voor gemeenten
Postbus 9627
3506 GP UTRECHT
T 030 2656438
F 030 2656439
E info@atlasvoorgemeenten.nl
I www.atlasvoorgemeenten.nl

© Atlas voor gemeenten, Utrecht, 2013

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De oriëntatie van de bevolking van de Noordoostpolder

Functionele verbanden tussen de inwoners en bedrijven in de Noordoostpolder en de regio's in de buurt

Inhoud

1 Inleiding	7
2 Functionele verbanden	9
3 Regionale oriëntatie	45

1 Inleiding

De gemeenten in de Noordoostpolder vragen zich af bij welk toekomstig landsdeel ze zich het beste kunnen aansluiten. Met Flevoland bij Noord-Holland en Utrecht? Of bij de noordelijke provincies Friesland, Groningen en Drenthe? Of bij Overijssel en Gelderland? Aanleiding is het kabinetsvoornemen om de provincies Noord-Holland, Utrecht en Flevoland samen te voegen tot één landsdeel. Ligt het voor de hand dat de Noordoostpolder onderdeel uitmaakt van het 'Nederlandse Nordrhein-Westfalen'? Of is de Noordoostpolder beter af bij een ander landsdeel?

Om tot een optimaal antwoord op die vraag te kunnen komen is het raadzaam om dat antwoord te baseren op de werkelijke oriëntatie van de bevolking en bedrijven in de Noordoostpolder. Op die manier ontstaat een maatschappelijke, vanuit welvaartsoogpunt optimale keuze voor een bepaald landsdeel. Dit onderzoek brengt die functionele relaties tussen de Noordoostpolder en de regio's (provincies) in zijn omgeving in kaart. Het onderzoek leidt tot een antwoord op de vraag met welke andere delen van het land die functionele relaties het sterkst zijn:

1. In welke mate zijn de inwoners van de Noordoostpolder voor werk en voorzieningen aangewezen op de eigen gemeenten en op (bedrijven en instellingen in) de gemeenten in regio's in de buurt?
2. In welke mate zijn de bedrijven en instellingen in de Noordoostpolder voor werknemers en klanten aangewezen op de eigen gemeenten en op (werknemers en inwoners in) de gemeenten in de regio's in de buurt?
3. Met welke landsdelen zijn de functionele relaties het sterkst? Ofwel: bij welk landsdeel kan de Noordoostpolder zich het beste aansluiten om tot een voor de inwoners en bedrijven optimale uitkomst van regionaal bestuur te komen?

De uitkomst uit dit onderzoek is allereerst (hoofdstuk 2) een overzicht van de functionele relaties tussen de Noordoostpolder en de gemeenten in de regio's in de omgeving. Welk deel van de bevolking van de Noordoostpolder is voor winkelen, cultuurbezoek, ziekenhuiszorg, etc. afhankelijk van de eigen gemeenten? En welk deel van gemeenten in

Flevoland, zoals Lelystad? Of van gemeenten in Overijssel, zoals Steenwijk of Zwolle? Of van Friesland? Welk deel van de inwoners van de Noordoostpolder is voor natuurrecreatie of culinaire kwaliteit aangewezen op de eigen gemeenten? En welk deel heeft een voorkeur voor de horeca (Zwolle?) of natuur (Steenwijkerland?) in Overijssel, Flevoland, of Friesland?

Op basis van die functionele relaties wordt in hoofdstuk 3 in kaart gebracht met welk landsdeel de inwoners van de Noordoostpolder de sterkste functionele relaties hebben. Tot slot worden in dat hoofdstuk de kenmerken van de verschillende mogelijke landsdelen – inclusief de Noordoostpolder – met kengetallen in kaart gebracht. Hoe groot zijn die gebieden? Hoeveel mensen wonen er? Hoeveel banen zijn er? Hoe ziet de samenstelling van de bevolking eruit? En hoe verhouden die kengetallen zich tot de alternatieve landsdelen? Daarmee ontstaat een eerste indruk van de sterkten en zwakten van de nieuwe landsdelen waarbij de Noordoostpolder zich zou kunnen aansluiten.

2 Functionele verbanden

In dit hoofdstuk worden allereerst de functionele verbanden tussen de Noordoostpolder en de gemeenten in de omgeving in kaart gebracht. Waar zijn de bewoners en bedrijven van de Noordoostpolder in potentie met name op georiënteerd? Voor verschillende thema's is onderzocht op welke gemeenten de inwoners van de Noordoostpolder zich voor werk, voorzieningen en natuurrecreatie met name richten. Bij het in kaart brengen van die functionele verbanden en de afhankelijkheid tussen verschillende gebieden spelen niet alleen ligging en nabijheid een rol, maar ook de aanwezigheid van infrastructuur (auto en OV) en congestie.

Voor zoveel mogelijk lokale thema's, en de bijbehorende indicatoren, is een zoekmodel gemaakt, waarmee het gedrag van mensen op de arbeidsmarkt, de woningmarkt en de markt voor voorzieningen en recreatie kan worden nagebootst. Met dat zoekmodel wordt bepaald welk deel van de inwoners van een bepaald gebied in welke mate afhankelijk is van de voorzieningen, het werk en de natuur in een bepaalde gemeente.

Dat zoekmodel houdt behalve met het aanbod van werk en voorzieningen, rekening met de behoefte aan variëteit, diversiteit en kwaliteit bij de potentiële werknemer en consument, én de bereidheid om daarvoor te reizen. De behoefte aan variëteit betekent dat een inwoner van een bepaald gebied een keuze wil kunnen maken uit een voldoende gevarieerd aanbod aan werk of voorzieningen. De bereidheid om te reizen zorgt ervoor dat het belang van voorzieningen voor een inwoner van een bepaald gebied afneemt naarmate die voorzieningen verder weg liggen.

Een lage behoefte aan variëteit leidt over het algemeen tot een voorkeur voor het gebruik van de lokale voorzieningen, een grote behoefte aan variëteit leidt tot een voorkeur voor verder weg gelegen locaties, waar het aantal voorzieningen groot is; meestal de dichtstbijzijnde wat grotere stad. Een geringe bereidheid om te reizen leidt tot veel gebruik van lokale voorzieningen, een grotere bereidheid om te reizen tot het gebruik van verder weg gelegen voorzieningen.

De parameters voor diversiteit en bereidheid om te reizen zijn in het zoekmodel bepaald op basis van empirische kennis over de bereidheid om te reizen voor werk en voorzieningen, en de behoefte aan variëteit. Meer

dan zestig procent van de beroepsbevolking is bijvoorbeeld bereid om twintig minuten per auto te reizen voor werk, terwijl slechts twintig procent van de bevolking bereid is om dat te doen voor een voorstelling in de schouwburg. Met het openbaar vervoer (OV) zijn mensen overigens bereid weer wat langer van en naar het werk te reizen. En hoger opgeleiden zijn bereid verder te reizen dan lager opgeleiden. Met die verschillen in voorkeuren tussen mensen is in het zoekmodel rekening gehouden.

Als extra plausibiliteitstoets zijn de uitkomsten uit het zoekmodel vergeleken met het feitelijke gebruik van werk en voorzieningen, zoals de feitelijke woon-werkpendel, het werkelijke aantal ziekenhuisopnames per locatie, het aantal leerlingen per school, het aantal bezoekers aan theaters, en bestaand koopstromenonderzoek. Maar het blijft mogelijk dat er licht zit tussen het feitelijke gebruik van voorzieningen en de uitkomst uit het zoekmodel. Dat kan bijvoorbeeld te maken hebben met culturele verschillen, of andere voorkeuren van de inwoners van de Noordoostpolder, die niet goed in cijfers uit te drukken zijn. De uitkomsten uit de analyses moeten dus worden geïnterpreteerd als de potentiële oriëntatie van de inwoners van de Noordoostpolder, afhankelijk van de locatie en bereikbaarheid van verschillende typen voorzieningen in de buurt, en de gemiddelde bereidheid (van alle Nederlanders) om voor dergelijke voorzieningen te reizen.

Het zoekmodel werkt als volgt: Een inwoner van een bepaalde locatie maakt een inventarisatie van de in de buurt aanwezige banen en voorzieningen. Hij voert zijn bereidheid tot reizen net zo lang op totdat hij genoeg keuze (variëteit en kwaliteit) heeft. Wat 'genoeg keuze' is, is niet voor iedere inwoner van die locatie hetzelfde. Sommige mensen nemen genoegen met een beperkte keuzemogelijkheid dichtbij, anderen willen een grotere keuzemogelijkheid, en zijn bereid daarvoor verder te reizen. Als zich dichtbij de woonlocatie veel werk of voorzieningen bevinden, is de bereidheid om verder te reizen meestal gering. Sommige inwoners van de Noordoostpolder zullen bijvoorbeeld genoegen nemen met het winkelaanbod in Emmeloord, en niet bereid zijn voor meer keuze naar Zwolle te reizen. Voor andere inwoners van Noordoostpolder zal dat niet gelden, zij zullen juist wel bereid zijn voor meer keuzemogelijkheden naar Lelystad, Meppel of Zwolle te reizen.

Een individuele inventarisatie van de mogelijkheden zal over het algemeen worden afgebroken zodra een stad met relatief veel voorzieningen 'bereikt

is'. Nog verder zoeken levert dan niet veel extra keuzemogelijkheden meer op, omdat reistijden steeds meer zullen toenemen, terwijl het extra gevonden aanbod beperkt is. Een stad met veel voorzieningen in de buurt van een woonlocatie zal al snel de voorkeurslocatie voor de inwoners van die locatie zijn.

Vanuit de woonlocaties in de Noordoostpolder is berekend hoe belangrijk het werk en de voorzieningen in alle Nederlandse gemeenten voor de inwoners van die woonlocatie zijn. De uitkomst van die analyse is het aandeel inwoners van de Noordoostpolder dat voor werk of voorzieningen afhankelijk is van de eigen gemeenten en gemeenten in de buurt. De analyse is uitgevoerd op postcodeniveau omdat dat een zuiverdere benadering van het gedrag van werknemers en consumenten oplevert dan een analyse op gemeenteniveau. In de tabellen hieronder zijn – omwille van de bruikbaarheid – de resultaten per thema op gemeenteniveau gepresenteerd. Daarnaast worden, in verband met de vraag op welk landsdeel de Noordoostpolder zich het beste kan richten, de resultaten in hoofdstuk 3 ook op het niveau van de verschillende landsdelen gepresenteerd.

Werk

Voor alle voorzieningen zijn de in onderstaande tabellen getoonde functionele relaties een uitkomst uit het hierboven besproken zoekmodel. De analyse voor werk is uiteindelijk gebaseerd op de feitelijke pendel voor hoofdbanen; de baan waaruit het grootste inkomen wordt verdiend (bron CBS). De primaire bron voor deze gegevens zijn de belastingaangiftes. In onderstaande tabellen zijn de resultaten gepresenteerd vanuit het perspectief van de beroepsbevolking van de gemeenten in de Noordoostpolder: het aandeel van een bepaalde gemeente in de werkgelegenheid van de beroepsbevolking van de Noordoostpolder, als percentage van de totale beroepsbevolking. Ofwel: Hoe belangrijk is de stad Emmeloord, en zijn andere steden in de buurt, als werkgever voor de Noordoostpolder. En omgekeerd: hoe belangrijk zijn de regio's in de buurt als leverancier van werknemers voor de bedrijven in de Noordoostpolder?

Uit tabel 2.1 blijkt dat de meerderheid (65,7%) van de beroepsbevolking van de gemeente Noordoostpolder in de gemeente zelf werkt, ruim 5% in Lelystad, 4% in Zwolle, 3% in Urk en ruim 2% in Kampen en Dronten. De rest reist verder, tot Den Haag aan toe. Van de beroepsbevolking in de gemeente Urk werkt maar liefst 71%, in de gemeente zelf, 14% in de

gemeente Noordoostpolder en 3% in Lelystad (tabel 2.1b). Als het gaat om werkgelegenheid is de Noordoostpolder dus in hoge mate zelfvoorzienend, meer dan andere regio's in Nederland. Dat heeft hoogstwaarschijnlijk te maken met het relatief grote aandeel (locatiegebonden) agrarische werkgelegenheid. Tabel 2.2 laat zien dat de gemeenten in de buurt (met name Steenwijkerland) als leveranciers van werknemers voor de bedrijven in de gemeente Noordoostpolder belangrijker zijn dan omgekeerd. De bedrijven in Urk halen hun werknemers echter weer vrijwel allemaal uit de Noordoostpolder zelf, slechts 2% komt van verder (met name uit Dronten).

Winkels

De uitkomsten in tabel 2.3 laten zien dat Emmeloord als centrumstad voor winkels een belangrijke functie heeft voor de inwoners van Noordoostpolder. Voor de inwoners van de gemeente Urk zijn de winkels in de eigen gemeente en in Lelystad volgens deze methode echter belangrijker dan die in Emmeloord (tabel 2.3b). Voor een belangrijk deel van de volwassen inwoners (het klantenpotentieel) van de gemeenten Noordoostpolder (13,8%) en Urk (12,8%) is ook Kampen in potentie een belangrijke winkelstad. Ook Steenwijk, Heerenveen en Zwolle, dragen substantieel bij aan het aanbod aan winkels voor *funshopping* voor de inwoners van de Noordoostpolder.

Alleen de winkels voor niet-dagelijkse boodschappen, ofwel: de winkels voor mode en luxeartikelen (bron: VGM), zijn in de analyse meegenomen. Het idee daarachter is dat mensen winkels voor dagelijkse boodschappen dicht bij huis willen, maar voor grotere aankopen en *funshopping* vaak aangewezen zijn op een nabijgelegen stad.¹ De gebruikte reistijdwaarderingsfunctie voor winkels gaat ervan uit dat de meeste mensen bereid zijn enige tijd te reizen om te winkelen, maar dat die bereidheid voor langere reistijden vrij snel afneemt. Dat betekent concreet dat winkels binnen 25 minuten reistijd heel belangrijk zijn, maar dat verder weg gelegen winkels relatief onbelangrijk zijn.

Overigens is het aantal verschillende winkels voor mode en luxe in deze analyse ook maatgevend voor de variëteit. Daarbij is dus wel rekening gehouden met de verschillende typen winkels, maar niet met kwaliteitsverschillen tussen die winkels. Het wel of niet hebben van een Bijenkorf of H&M kon om datatechnische redenen dan ook niet in de

¹ W. Christaller, 1933: *Die zentralen Orte in Süddeutschland* (Jena).

analyse worden betrokken. Daarmee zou de kwaliteit en variëteit van het winkelbestand in de grote steden – zoals bijvoorbeeld Zwolle – enigszins kunnen zijn onderschat, en daarmee het aandeel van de bevolking in de Noordoostpolder dat in potentie op zo'n grote stad georiënteerd is. Dat zou in het geval van de Noordoostpolder tot een onderwaardering van het belang van winkelstad Zwolle kunnen leiden, en daarmee automatisch tot een relatieve overwaardering van de winkelstad Kampen.

Cultuur

De inwoners van de gemeente Noordoostpolder zijn voor het aanbod aan podiumkunsten vooral gericht op het aanbod in de eigen gemeente (21,9%). Ook Kampen (18,7%) en Zwolle (13%) leveren een belangrijke bijdrage aan het culturele aanbod voor de inwoners van de gemeente Noordoostpolder (tabel 2.4). Voor de inwoners van Urk is Lelystad het belangrijkste centrum voor cultuur (20,4%), gevolgd door Emmeloord (17,8%) en Kampen (17,3%) (tabel 2.4b). Urk zelf biedt geen uitvoeringen in de podiumkunsten die binnen de in dit onderzoek gehanteerde definitie vallen.

De analyse is gebaseerd op het totaal aantal professionele uitvoeringen in de podiumkunsten (popmuziek, klassieke muziek, dans en theater).² De gebruikte reistijdwaarderingsfunctie voor cultuur gaat ervan uit dat de meeste mensen bereid zijn enige tijd te reizen om een theater te bezoeken, maar dat die bereidheid voor langere reistijden (boven de dertig minuten) laag is.

Voetbal

Naast het bezoeken van de podiumkunsten is een vergelijkbare analyse gedaan voor het bezoeken van een voetbalwedstrijd. Behalve met de locatie van voetbalstadions is in die analyse ook rekening gehouden met de prestaties van de clubs, vanuit het idee dat mensen liever naar een wedstrijd gaan van een club die bovenin de eredivisie meedraait, dan een club die onderaan de eerste divisie bungelt. De bron van de gebruikte Voetbalindex is de jaarlijkse *Atlas voor gemeenten*.³

² Zie voor een beschrijving: N. van den Berg, G. Marlet, R. Ponds, C. van Woerkens, 2011: Podiumpeiler 2011. Jaarlijkse monitor voor de podiumkunsten en de muziekindustrie (MCN/TIN, Amsterdam).

³ G.A. Marlet, C.M.C.M. van Woerkens, 2012: Atlas voor gemeenten 2012 (VOC Uitgevers, Nijmegen).

Uit die analyse blijkt dat Heerenveen voor de inwoners van Noordoostpolder in potentie de belangrijkste club is, gevolgd door Zwolle (Tabel 2.5). Relatief weinig inwoners van Noordoostpolder zijn bereid om voor het bezoeken van een voetbalwedstrijd naar Amsterdam of Leeuwarden te reizen. In Urk zijn iets meer mensen bereid om naar Amsterdam (4,7% vs. 1,1 %) te reizen voor een voetbalwedstrijd (tabel 2.5b). Maar ook hier is Heerenveen in potentie verreweg de belangrijkste voetbalstad.

Horeca

Voor de regionale oriëntatie van de horecaconsument is niet gerekend met het totale horeca-aanbod, maar met de culinaire kwaliteit van dat aanbod. Die culinaire kwaliteit is gebaseerd op de beoordelingen die de gerenommeerde restaurantgidsen zoals *Michelin* en *Lekker* geven aan de restaurants in Nederland.

De inwoners van de gemeente Noordoostpolder richten zich voor wat betreft kwaliteitsrestaurants vooral op Steenwijkerland en Zwolle. De kwaliteitsrestaurants in de gemeente Noordoostpolder zelf dragen voor 10,4% bij aan het totale aanbod van de inwoners van de gemeente (tabel 2.6). Ook voor de inwoners van Urk levert Zwolle de meeste culinaire kwaliteit, gevolgd door Harderwijk, Steenwijkerland en de gemeente Noordoostpolder (tabel 2.6b).

Voortgezet onderwijs

De oriëntatie van de jongeren uit Noordoostpolder op scholen in het voortgezet onderwijs beperkt zich vrijwel uitsluitend tot de scholen in de eigen gemeente. Een heel klein deel van de jongeren in de gemeente Noordoostpolder richt zich op Urk of Kampen (tabel 2.7). De scholieren uit Urk richten zich in potentie ook voornamelijk op de scholen in Emmeloord (69,6%) (tabel 2.7b). 29,7% van de inwoners van Urk kijkt volgens deze methode in eerste instantie naar de eigen gemeente, en een heel klein deel gaat naar Lelystad.

De oriëntatie voor voortgezet onderwijs is bepaald voor de vestigingen van scholen voor het voortgezet onderwijs (bron: VGM).⁴ De bijbehorende

⁴ Daarbij is rekening gehouden met het feit dat Urk niet alle richtingen biedt en de gemeenten in de buurt – zoals de gemeente Noordoostpolder en Lelystad – wel een volledige scholengemeenschap hebben. De aanname daarbij was dat het aanbod in Urk een derde deel van het totale aanbod aan voortgezet onderwijs uitmaakt.

reistijdwaarderingsfunctie valt relatief snel af, omdat de meeste mensen simpelweg de school kiezen die zich het dichtst in de buurt bevindt. Dat komt omdat de meeste leerlingen per fiets reizen, waardoor een relatief korte afstand al snel tot een relatief lange reistijd leidt. Om die reden is de regionale reikwijdte van scholen in het voortgezet onderwijs relatief klein, veel kleiner dan bij andere voorzieningen die in deze analyse werden meegenomen.

Hoger beroepsonderwijs

Het verzorgingsgebied voor het hoger beroepsonderwijs is bepaald voor de vestigingen van gecombineerde hbo-instellingen. Specifieke opleidingen, zoals de agrarische hogeschool in Dronten, of dependances voor deeltijdonderwijs zoals die van Windesheim in Lelystad, zijn niet in de analyse meegenomen. De bijbehorende reistijdwaarderingsfunctie valt veel minder snel af dan bij het voortgezet onderwijs. Om die reden is de regionale reikwijdte van het hoger beroepsonderwijs groter dan van het voortgezet onderwijs. Potentiële studenten uit de Noordoostpolder oriënteren zich vooral op Zwolle (tabel 2.8). Voor de jonge inwoners van de gemeente Noordoostpolder speelt ook Meppel nog een rol in de oriëntatie. Voor de potentiële hbo-studenten uit Urk levert Almere nog een belangrijke bijdrage aan het aanbod (tabel 2.8b).

Natuur

Voor alle natuur en open ruimte die binnen de voor natuurrecreatie acceptabele reistijd vanuit de woonlocaties in de Noordoostpolder ligt, is bepaald welke gemeenten in de omgeving daar welk aandeel in hebben.⁵ De inwoners van Noordoostpolder blijken voor natuurrecreatie vooral op het eigen gebied aangewezen (82,8%) (tabel 2.9). De gemeenten Steenwijkerland en Dronten spelen ook nog een rol in het aanbod aan natuur voor de inwoners van de Noordoostpolder.

⁵ Zie voor een definitie: G.A. Marlet, C.M.C.M. van Woerkens, 2012: Atlas voor gemeenten 2012 (VOC Uitgevers, Nijmegen).

Tabel 2.1 De regionale oriëntatie van de beroepsbevolking van de gemeente Noordoostpolder op de arbeidsmarkt

Gemeente	Uitgaande pendel vanuit Noordoostpolder (x 1000 personen)	Oriëntatie van de beroepsbevolking van Noordoostpolder (percentage van de werkzame beroepsbevolking in Noordoostpolder dat voor werk afhankelijk is van een gemeente)
Noordoostpolder	11,1	65,68%
Lelystad	0,9	5,33%
Zwolle	0,7	4,14%
Urk	0,5	2,96%
Dronten	0,4	2,37%
Kampen	0,4	2,37%
Almere	0,3	1,78%
Amsterdam	0,3	1,78%
Steenwijkerland	0,3	1,78%
Leeuwarden	0,2	1,18%
Lemsterland	0,2	1,18%
Meppel	0,2	1,18%
Apeldoorn	0,1	0,59%
Arnhem	0,1	0,59%
Den Haag	0,1	0,59%
Groningen	0,1	0,59%
Haarlemmermeer	0,1	0,59%
Harderwijk	0,1	0,59%
Heerenveen	0,1	0,59%
Lochem	0,1	0,59%
Skarsterlân	0,1	0,59%
Sneek	0,1	0,59%
Utrecht	0,1	0,59%
Zaanstad	0,1	0,59%
Zeewolde	0,1	0,59%
Zwartewaterland	0,1	0,59%

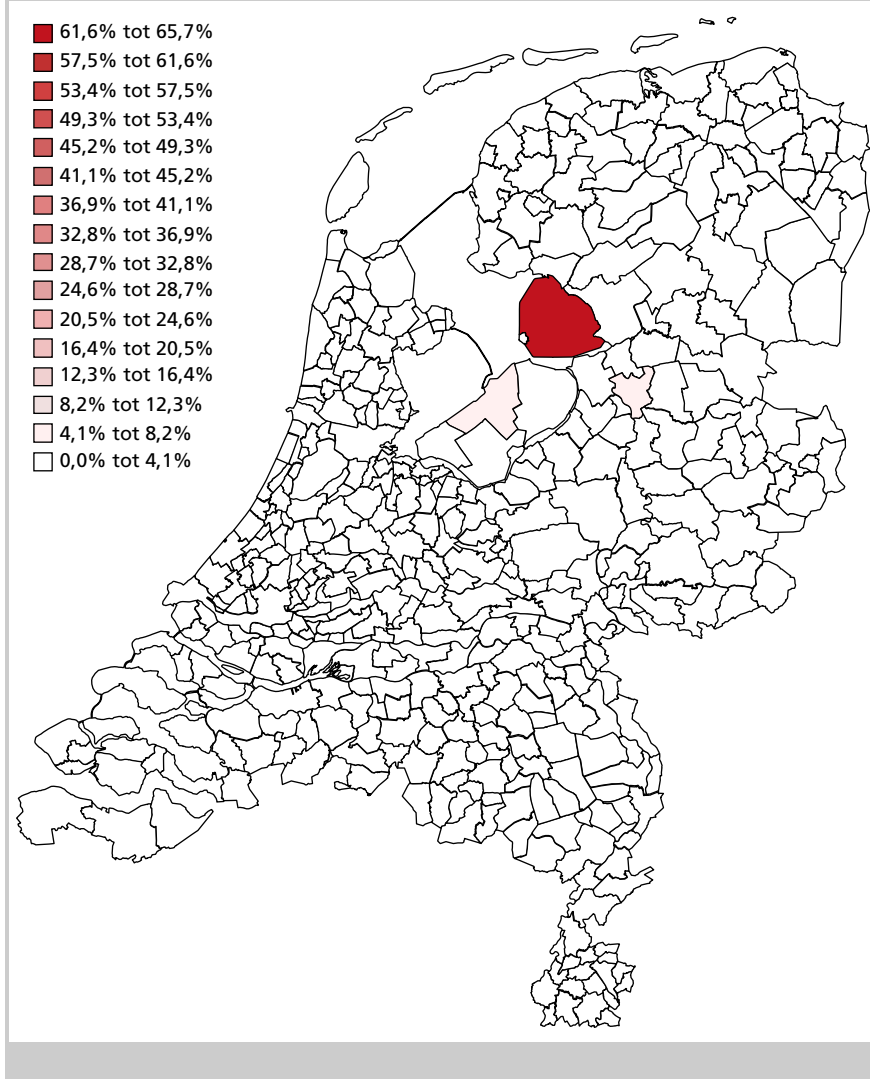
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.1b De regionale oriëntatie van de beroepsbevolking van de gemeente Urk op de arbeidsmarkt

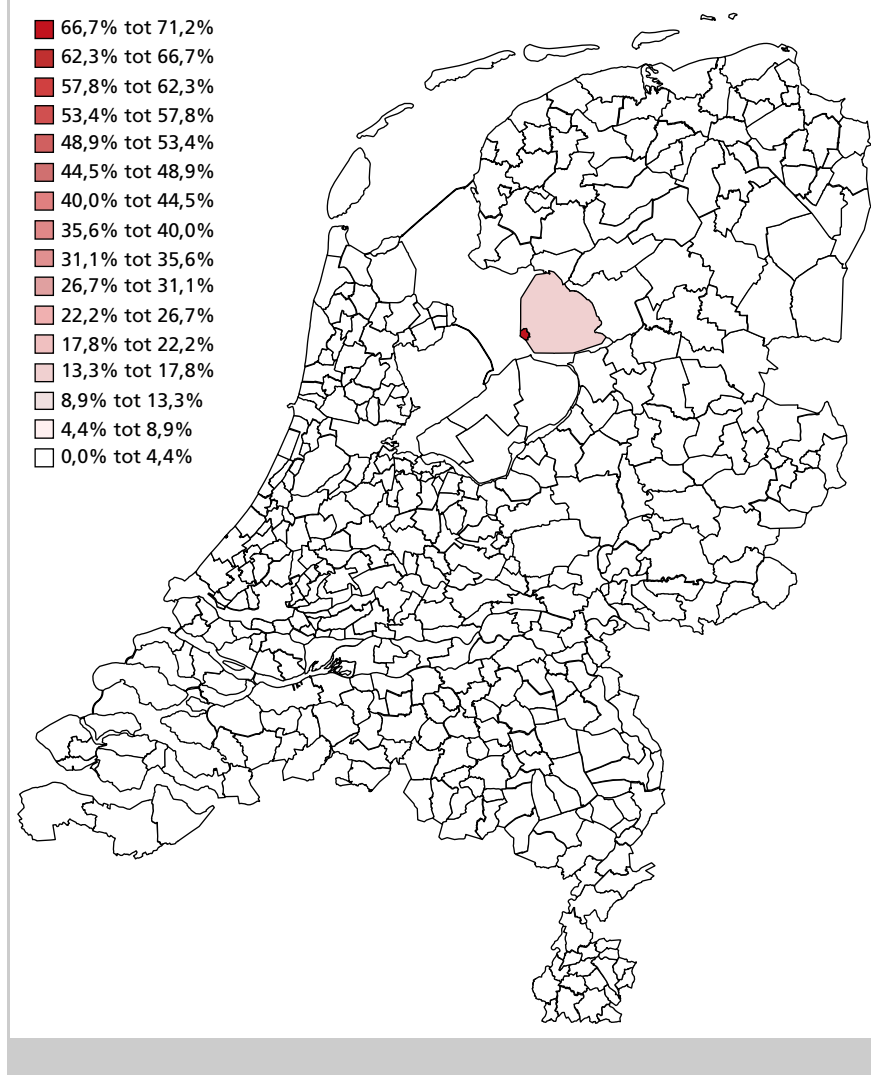
Gemeente	Uitgaande pendel vanuit Urk (x 1000 personen)	Oriëntatie van de beroepsbevolking van Urk (percentage van de werkzame beroepsbevolking in Urk dat voor werk afhankelijk is van een gemeente)
Urk	4,2	71,19%
Noordoostpolder	0,8	13,56%
Lelystad	0,2	3,39%
Amsterdam	0,1	1,69%
Dantumadiel	0,1	1,69%
Diemen	0,1	1,69%
Dronten	0,1	1,69%
Kampen	0,1	1,69%
Zwartewaterland	0,1	1,69%
Zwolle	0,1	1,69%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.1 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare werkgelegenheid voor de beroepsbevolking in de gemeente Noordoostpolder.

Kaart 2.1b Bijdrage per gemeente aan de beschikbare werkgelegenheid voor de beroepsbevolking in de gemeente Urk

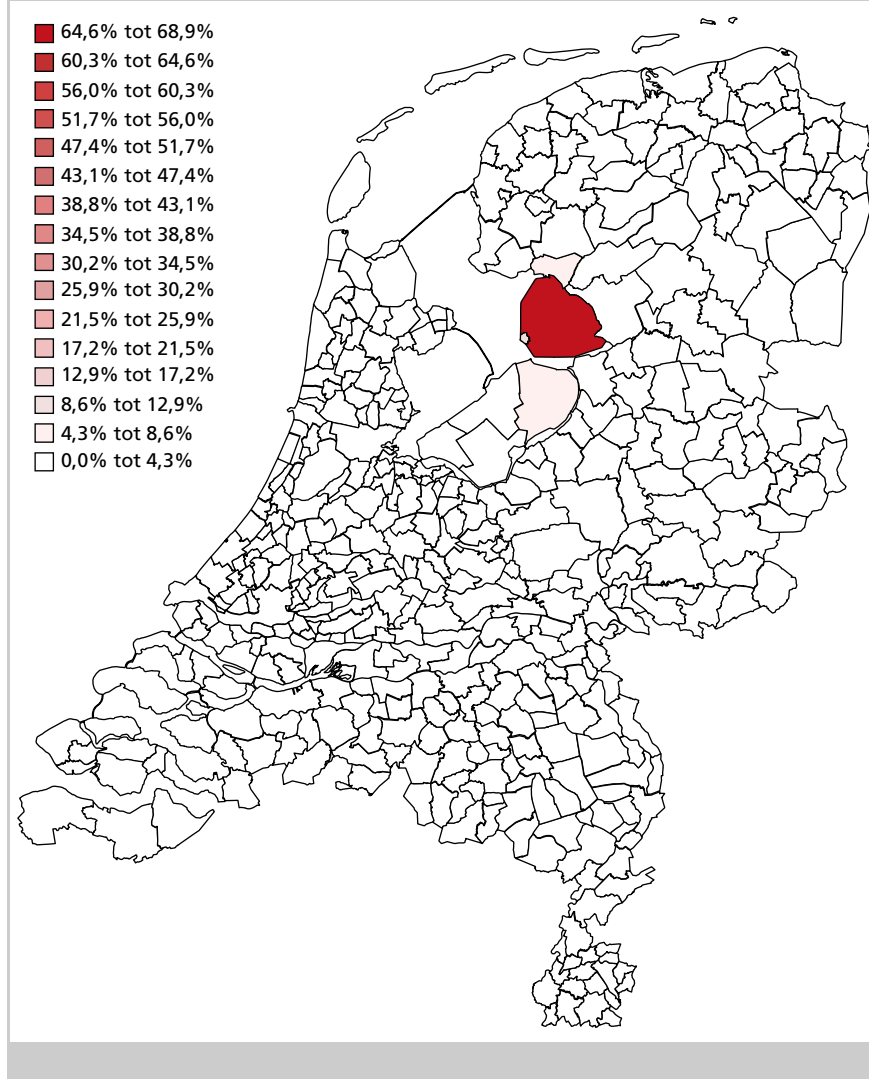
Tabel 2.2 Belang van de regio als leverancier van werknemers voor de bedrijven in de gemeente Noordoostpolder

Gemeente	Uitgaande pendel naar Noordoostpolder (x 1000 personen)	Bijdrage aan Noordoostpolder (percentuele bijdrage van de gemeente aan het arbeidspotentieel voor de bedrijven in de gemeente Noordoostpolder)
Noordoostpolder	11,1	68,94%
Steenwijkerland	1,2	7,45%
Urk	0,8	4,97%
Lemsterland	0,5	3,11%
Dronten	0,3	1,86%
Kampen	0,3	1,86%
Weststellingwerf	0,3	1,86%
Lelystad	0,2	1,24%
Oldebroek	0,2	1,24%
Skarsterlân	0,2	1,24%
Zwolle	0,2	1,24%
Gaasterlân-Sleat	0,1	0,62%
Groningen	0,1	0,62%
Heerenveen	0,1	0,62%
Leeuwarden	0,1	0,62%
Meppel	0,1	0,62%
Sneek	0,1	0,62%
Staphorst	0,1	0,62%
Zwartewaterland	0,1	0,62%

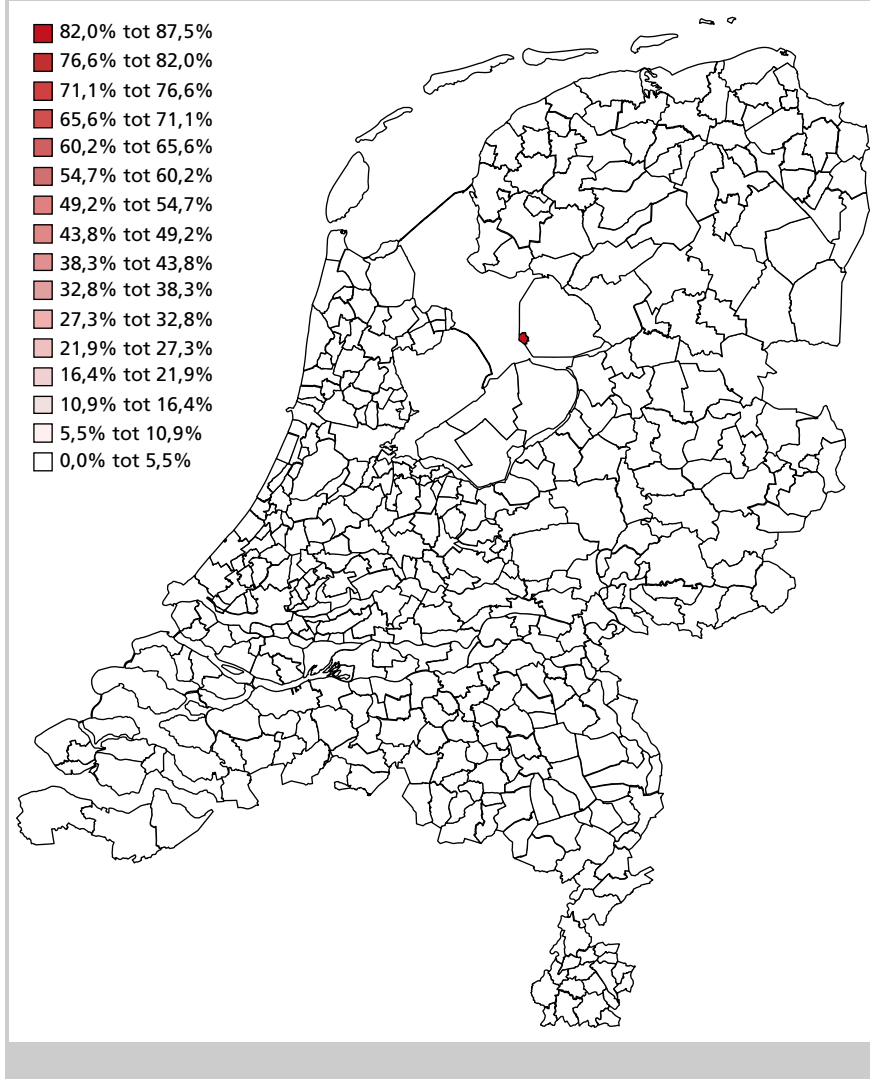
Tabel 2.2b Belang van de regio als leverancier van werknemers voor de bedrijven in de gemeente Urk

Gemeente	Uitgaande pendel naar Urk	Bijdrage aan Urk
Urk	4,2	87,50%
Noordoostpolder	0,5	10,42%
Dronten	0,1	2,08%

Kaart 2.2 Belang van de regio voor de bedrijven in de gemeente Noordoostpolder (aandeel in het arbeidspotentieel)

Kaart 2.2b Belang van de regio voor de bedrijven in de gemeente Urk
(aandeel in het arbeidspotentieel)

Tabel 2.3 De regionale oriëntatie van de consumenten in de gemeente Noordoostpolder voor winkels mode en luxe

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Noordoostpolder	Als percentage van het totale klantenpotentieel in Noordoostpolder
Noordoostpolder	8.500	18,5%
Kampen	6.300	13,8%
Lelystad	4.800	10,5%
Urk	4.200	9,1%
Heerenveen	3.200	6,9%
Steenwijkerland	2.800	6,1%
Dronten	2.600	5,8%
Zwolle	2.500	5,4%
Lemsterland	2.100	4,6%
Sneek	1.800	4,0%
Skarsterlân	1.600	3,4%
Smallingerland	900	1,9%
Weststellingwerf	800	1,8%
Zwartewaterland	700	1,5%
Meppel	700	1,5%
Gaasterlân-Sleat	500	1,0%
Boarnsterhim	300	0,6%
Almere	200	0,5%
Leeuwarden	200	0,5%
Hattem	200	0,5%
Opsterland	200	0,4%
Elburg	100	0,3%
Wymbritseradiel	100	0,3%
Oldebroek	100	0,2%
Harderwijk	100	0,2%
Staphorst	100	0,1%
Bolsward	100	0,1%

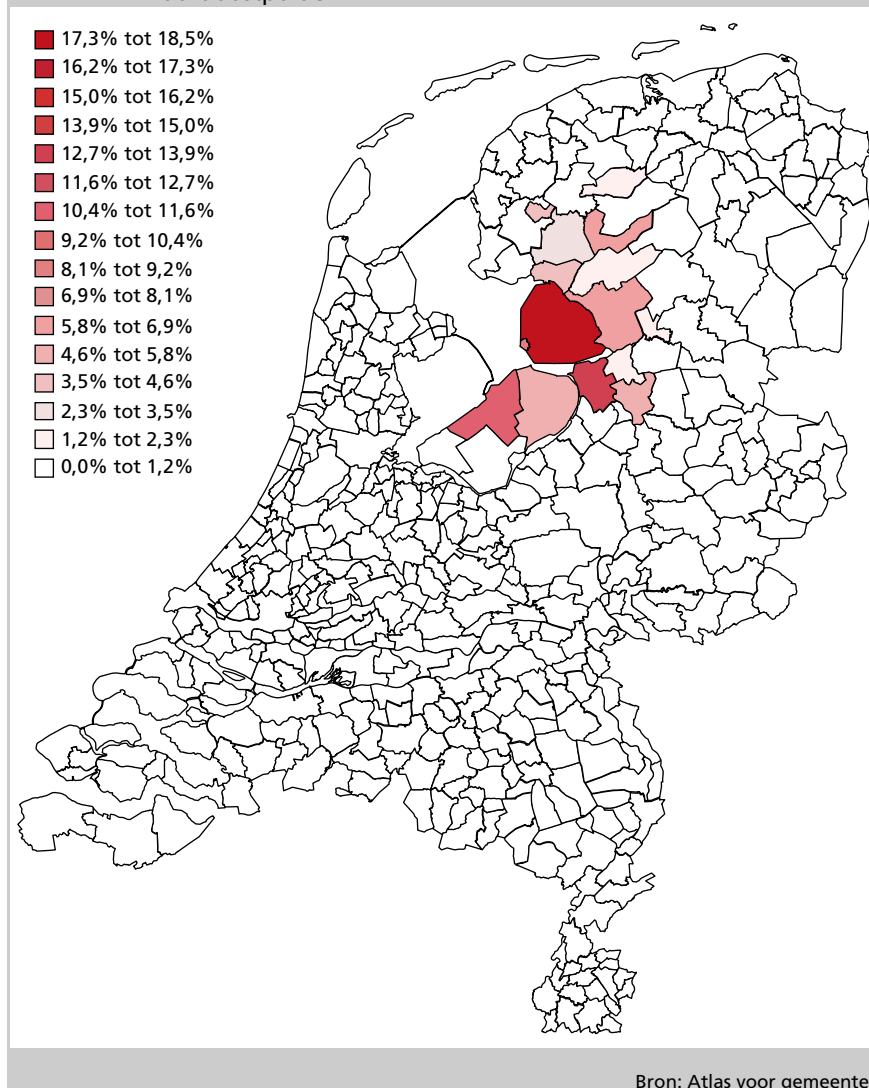
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.3b De regionale oriëntatie van de consumenten in de gemeente Urk voor winkels mode en luxe

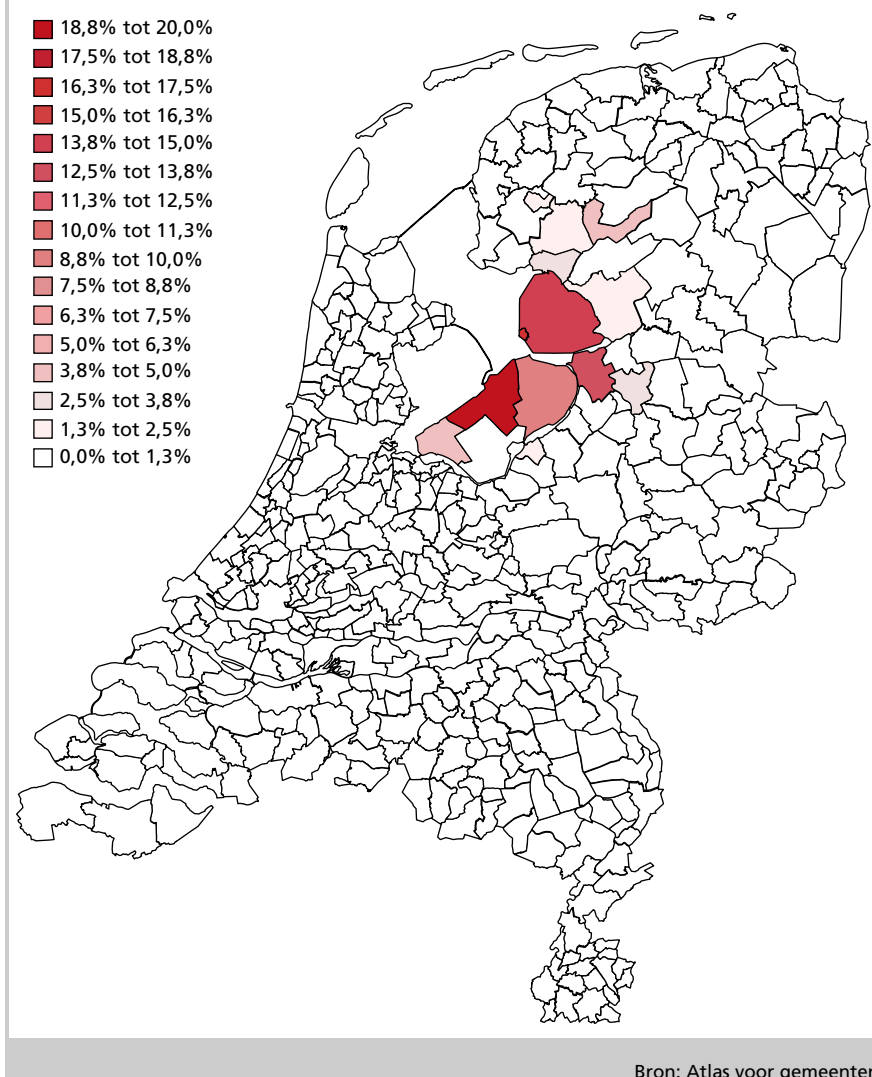
Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Urk	Als percentage van het totale klantenpotentieel in Urk
Lelystad	3.600	20,0%
Urk	3.100	17,0%
Noordoostpolder	2.500	13,9%
Kampen	2.300	12,8%
Dronten	1.700	9,2%
Heerenveen	800	4,5%
Almere	800	4,5%
Zwolle	500	2,9%
Lemsterland	500	2,6%
Skarsterlân	400	2,3%
Harderwijk	400	2,3%
Steenwijkerland	300	1,9%
Sneek	300	1,5%
Elburg	200	1,2%
Zwartewaterland	100	0,7%
Gaasterlân-Sleat	100	0,6%
Naarden	100	0,3%
Boarnsterhim	100	0,3%

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.3 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare winkels voor mode en luxe voor de volwassen inwoners van de gemeente Noordoostpolder

Kaart 2.3b Bijdrage per gemeente aan de beschikbare winkels voor mode en luxe voor de volwassen inwoners van de gemeente Urk

Tabel 2.4 De regionale oriëntatie van de inwoners van de gemeente Noordoostpolder voor uitvoeringen in de podiumkunsten

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Noordoostpolder	Als percentage van alle potentiële theaterbezoekers in Noordoostpolder
Noordoostpolder	10.000	21,9%
Kampen	8.600	18,7%
Zwolle	6.000	13,0%
Lelystad	4.400	9,6%
Heerenveen	4.400	9,6%
Dronten	3.700	8,0%
Smallingerland	3.300	7,2%
Steenwijkerland	2.600	5,7%
Sneek	1.100	2,3%
Meppel	500	1,1%
Gaasterlân-Sleat	400	0,9%
Leeuwarden	300	0,6%
Weststellingwerf	200	0,4%
Opsterland	100	0,3%
Zwartewaterland	100	0,2%

Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.5 De regionale oriëntatie van de inwoners van de gemeente Noordoostpolder voor het bezoeken van een betaald voetbalwedstrijd

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Noordoostpolder	Als percentage van alle potentiële bezoekers uit Noordoostpolder
Heerenveen	37.500	81,8%
Zwolle	5.000	11,0%
Almere	1.900	4,3%
Leeuwarden	800	1,8%
Amsterdam	500	1,1%

Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.4b De regionale oriëntatie van de inwoners van de gemeente Urk voor uitvoeringen in de podiumkunsten

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Urk	Als percentage van alle potentiële theaterbezoekers in Urk
Lelystad	3.700	20,4%
Noordoostpolder	3.200	17,8%
Kampen	3.100	17,3%
Dronten	2.500	13,6%
Zwolle	2.300	12,9%
Heerenveen	1.300	7,0%
Almere	800	4,6%
Harderwijk	600	3,3%
Sneek	200	1,4%
Steenwijkerland	100	0,8%
Gaasterlân-Sleat	100	0,6%

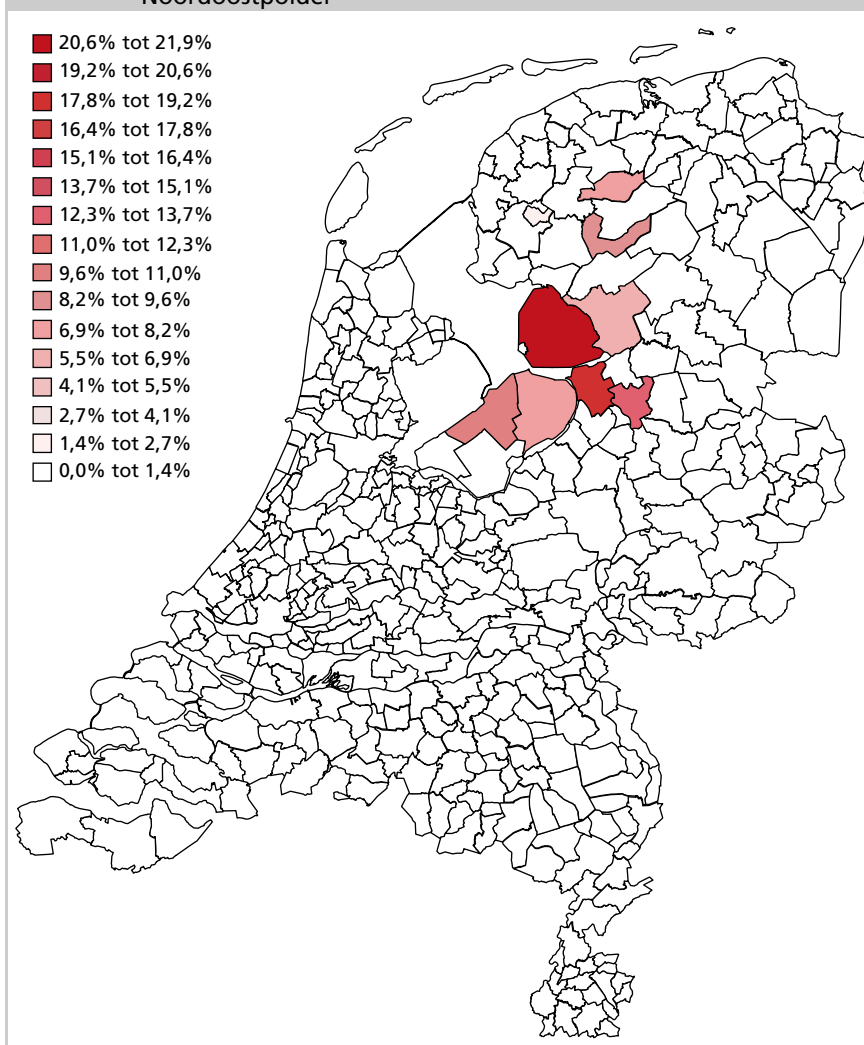
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.5b De regionale oriëntatie van de inwoners van de gemeente Urk voor het bezoeken van een betaald voetbalwedstrijd

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers uit Urk	Als percentage van alle potentiële bezoekers uit Urk
Heerenveen	12.400	68,8%
Almere	3.700	20,3%
Zwolle	1.100	5,9%
Amsterdam	900	4,7%
Leeuwarden	0	0,1%
Utrecht	0	0,1%

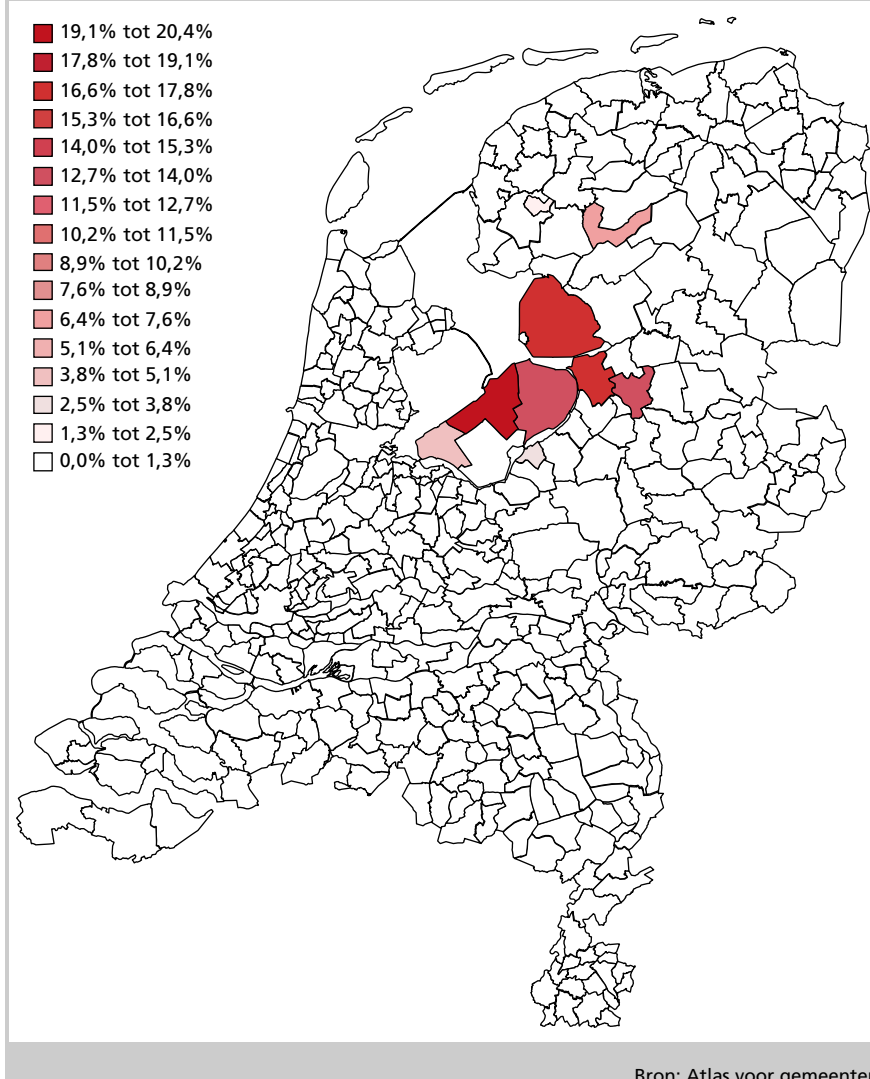
Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.4 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare uitvoeringen in de podiumkunsten voor de inwoners van de gemeente Noordoostpolder

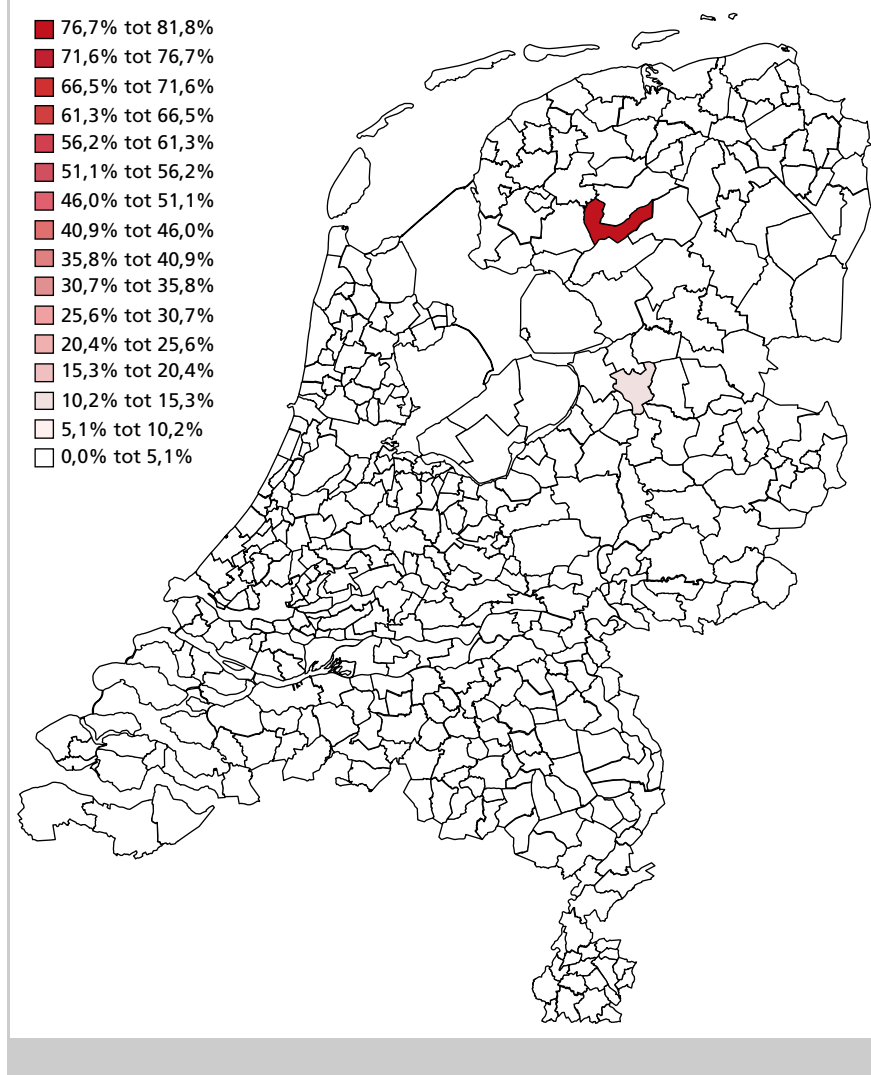

Bron: Atlas voor gemeenten

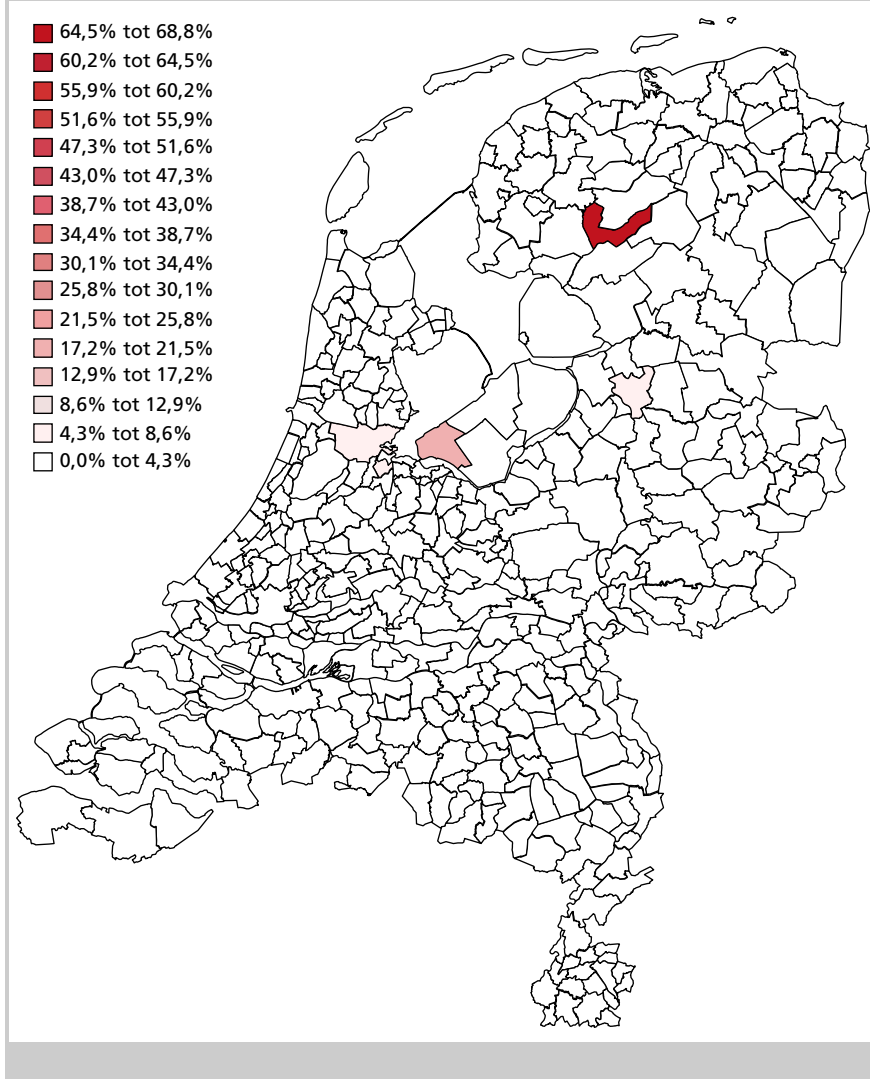
Kaart 2.4b Bijdrage per gemeente aan de beschikbare uitvoeringen in de podiumkunsten voor de inwoners van de gemeente Urk

Kaart 2.5 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare voetbalaanbod voor de inwoners van de gemeente Noordoostpolder

Kaart 2.5b Bijdrage per gemeente aan het beschikbare voetbalaanbod voor de inwoners van de gemeente Urk

Tabel 2.6 De regionale oriëntatie van de inwoners van de gemeente Noordoostpolder voor het bezoeken van kwaliteitsrestaurants

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Noordoostpolder	Als percentage van alle potentiële klanten uit Noordoostpolder
Steenwijkerland	8.600	18,7%
Zwolle	5.800	12,6%
Skarsterlân	5.200	11,4%
Noordoostpolder	4.800	10,4%
Harderwijk	3.600	7,8%
Urk	3.400	7,4%
Heerenveen	2.800	6,1%
Opsterland	2.600	5,8%
Meppel	2.200	4,8%
Smallingerland	1.900	4,2%
Lemsterland	1.600	3,5%
Sneek	800	1,8%
Amsterdam	300	0,6%
Almere	300	0,6%
Muiden	200	0,5%
Naarden	200	0,5%
Epe	200	0,5%
Leeuwarden	200	0,4%
Elburg	100	0,3%
Bussum	100	0,3%
Hilversum	100	0,2%
De Wolden	100	0,2%
Nunspeet	100	0,2%
Laren (NH.)	100	0,2%
Tytsjerksteradiel	100	0,2%
Littenseradiel	100	0,2%
Hoogeveen	100	0,1%
Huizen	100	0,1%
Ermelo	100	0,1%

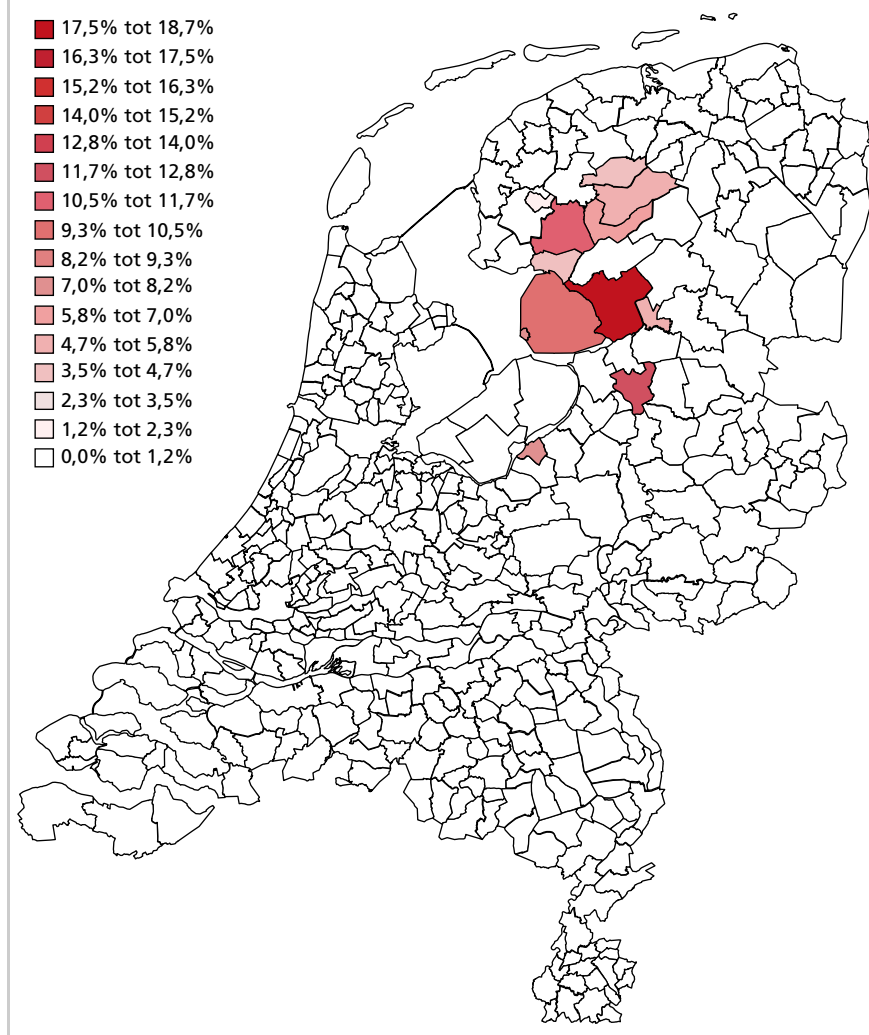
Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.6b De regionale oriëntatie van de inwoners van de gemeente Urk voor het bezoeken van kwaliteitsrestaurants

Gemeente	Aantal potentiële klanten uit Urk	Als percentage van alle potentiële klanten uit Urk
Zwolle	2.800	15,8%
Harderwijk	2.600	14,5%
Steenwijkerland	2.300	12,8%
Noordoostpolder	2.300	12,6%
Urk	2.000	10,8%
Skarsterlân	1.800	10,2%
Heerenveen	800	4,5%
Lemsterland	600	3,2%
Almere	500	2,6%
Opsterland	300	1,8%
Amsterdam	300	1,5%
Elburg	200	1,3%
Sneek	200	1,1%
Muiden	200	1,0%
Naarden	200	1,0%
Smallingerland	100	0,8%
Bussum	100	0,6%
Meppel	100	0,6%
Epe	100	0,5%
Hilversum	100	0,5%
Nunspeet	100	0,4%
Laren (NH.)	100	0,4%

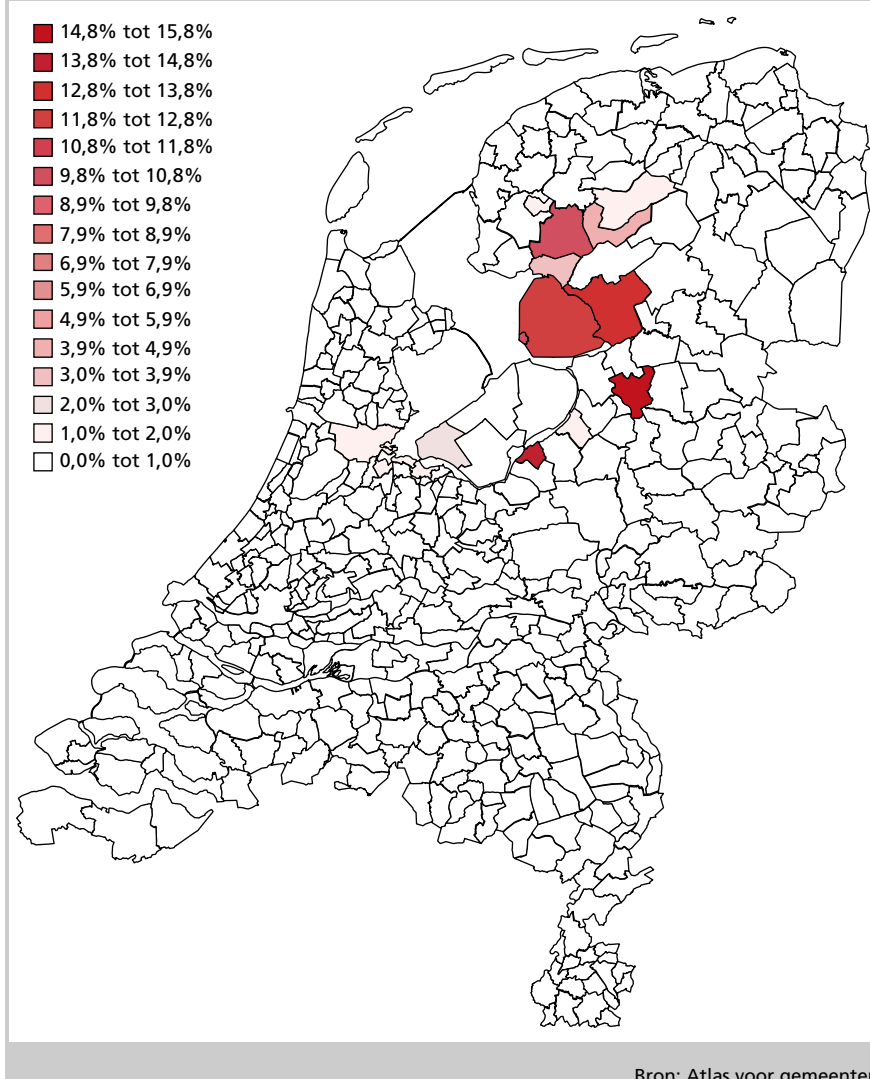
Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.6 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare culinaire aanbod voor de inwoners van de gemeente Noordoostpolder

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.6b Bijdrage per gemeente aan de beschikbare culinaire aanbod voor de inwoners van de gemeente Urk

Tabel 2.7 De regionale oriëntatie van de potentiële middelbare schoolleerlingen uit de gemeente Noordoostpolder

Gemeente	Aantal potentiële leerlingen uit Noordoostpolder	Als percentage van alle potentiële leerlingen uit Noordoostpolder
Noordoostpolder	2.950	96,7%
Urk	50	1,6%
Kampen	40	1,3%
Zwartewaterland	10	0,4%

Bron: Atlas voor gemeenten

Tabel 2.7b De regionale oriëntatie van de potentiële middelbare schoolleerlingen uit de gemeente Urk

Gemeente	Aantal potentiële leerlingen uit Urk	Als percentage van alle potentiële leerlingen uit Urk
Noordoostpolder	1100	69,6%
Urk	470	29,7%
Lelystad	0	0,7%

Bron: Atlas voor gemeenten

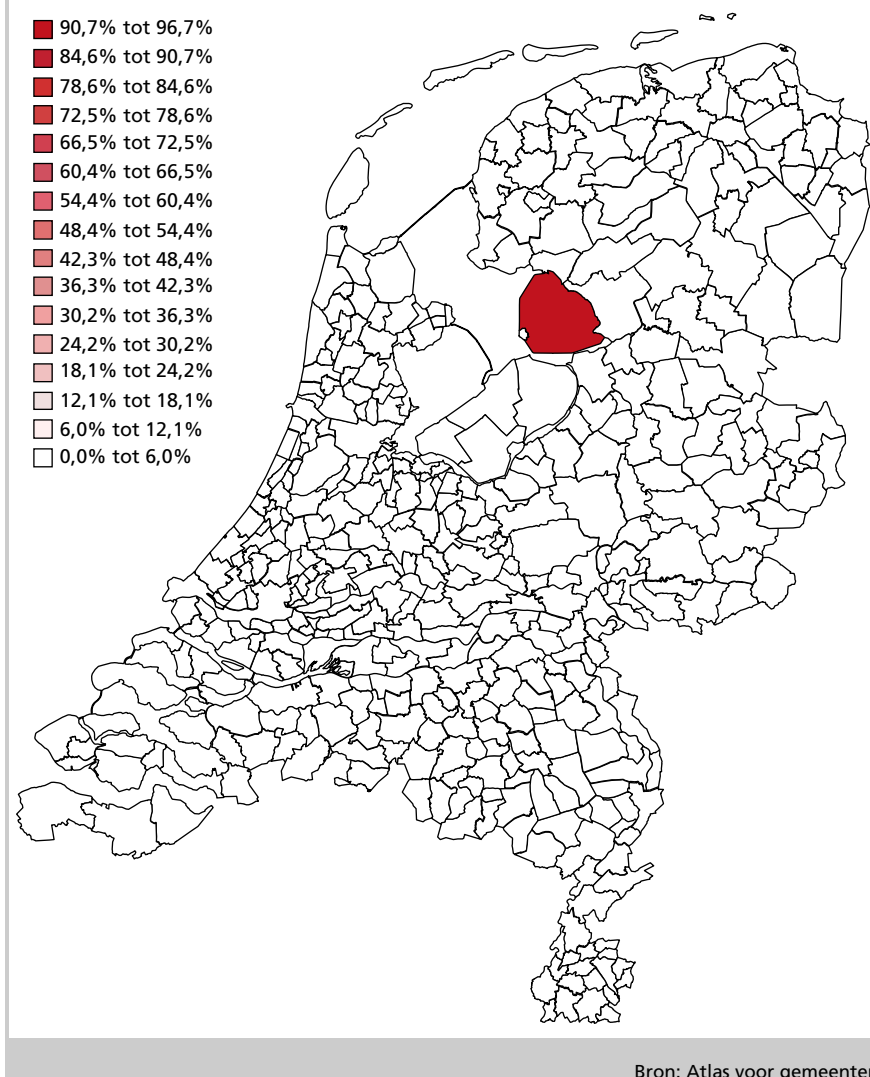
Tabel 2.8 De regionale oriëntatie van de potentiële hbo-studenten uit de gemeente Noordoostpolder

Gemeente	Aantal potentiële studenten uit Noordoostpolder	Als percentage van alle potentiële studenten uit Noordoostpolder
Zwolle	2600	72,2%
Meppel	1000	27,8%

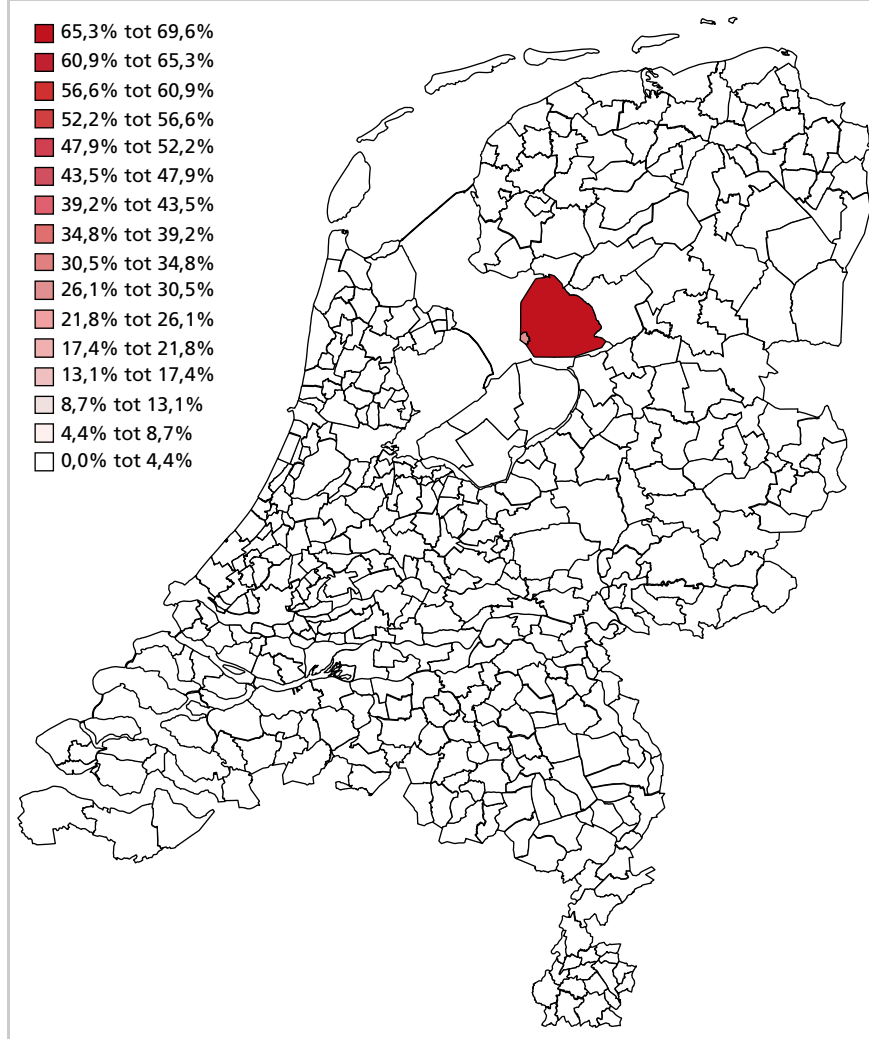
Tabel 2.8b De regionale oriëntatie van de potentiële hbo-studenten uit de gemeente Urk

Gemeente	Aantal potentiële studenten uit Urk	Als percentage van alle potentiële studenten uit Urk
Zwolle	1700	73,5%
Almere	600	24,7%
Meppel	0	0,8%

Kaart 2.7 Bijdrage per gemeente aan de beschikbare scholen (voortgezet onderwijs) voor de jongeren in de gemeente Noordoostpolder

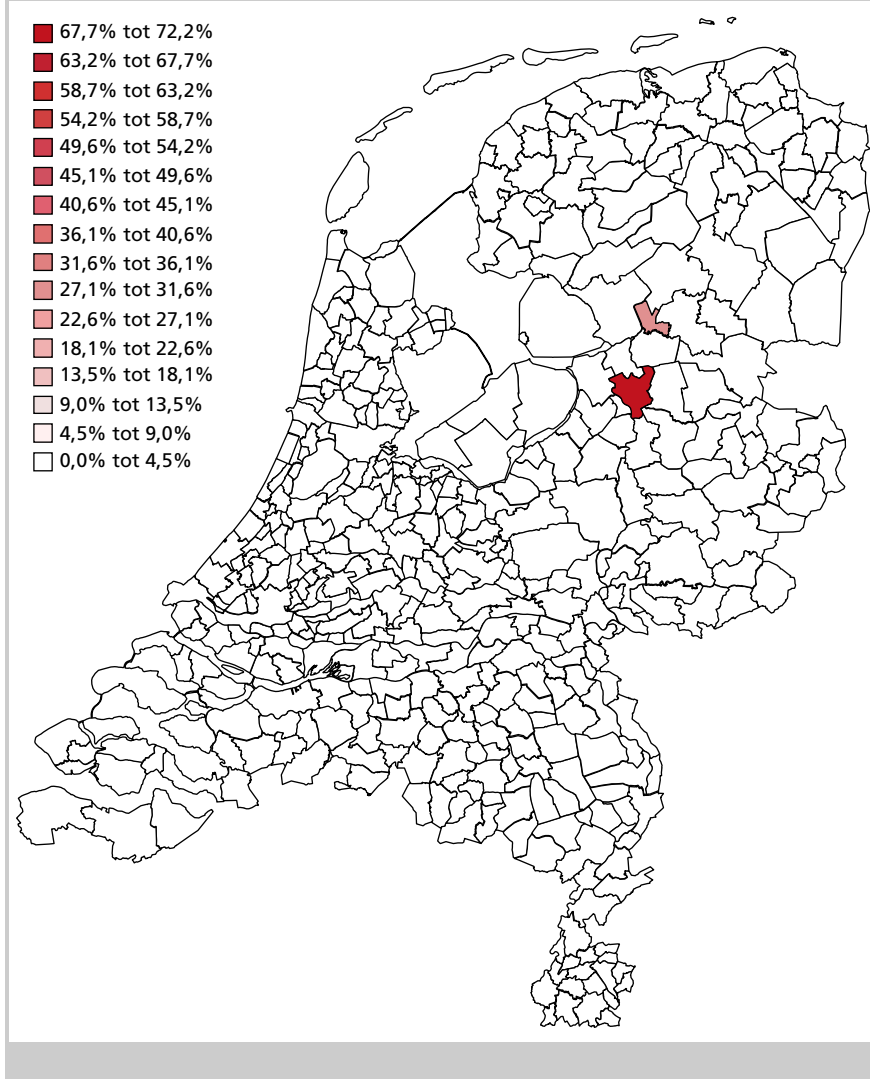

Kaart 2.7b Bijdrage per gemeente aan de beschikbare scholen (voortgezet onderwijs) voor de jongeren in de gemeente Urk

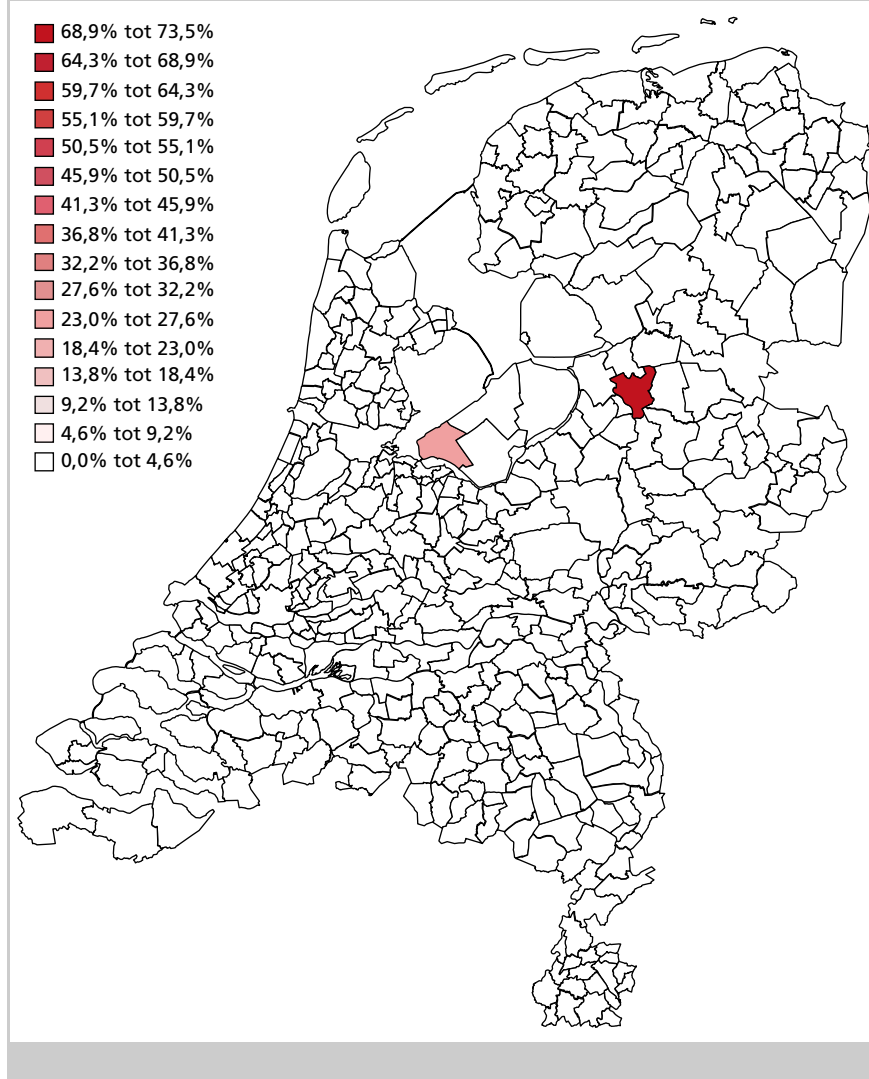

Bron: Atlas voor gemeenten

Kaart 2.8 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare hbo-onderwijs voor potentiële studenten uit de gemeente Noordoostpolder

Kaart 2.8b Bijdrage per gemeente aan het beschikbare hbo-onderwijs voor potentiële studenten uit de gemeente Urk

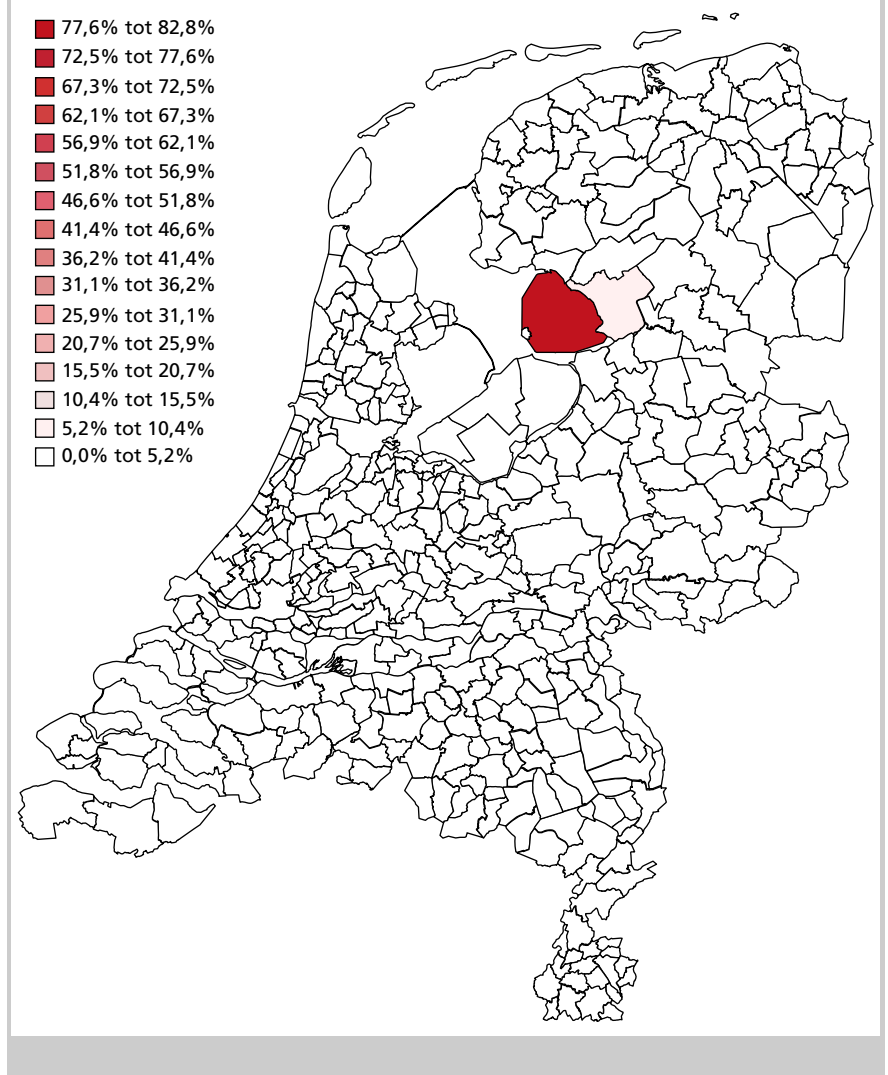
Tabel 2.9 De regionale oriëntatie van de inwoners van de gemeente Noordoostpolder voor natuurrecreatie

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers	Als percentage van alle potentiële bezoekers in de gemeente
Noordoostpolder	26.500	82,8%
Steenwijkerland	1.900	5,9%
Urk	1.300	4,0%
Dronten	1.200	3,7%
Kampen	600	1,9%
Lemsterland	200	0,6%
Zwartewaterland	200	0,5%
Lelystad	100	0,3%
Weststellingwerf	100	0,3%
Skarsterlân	100	0,2%
rest Nederland	nihil	Nihil

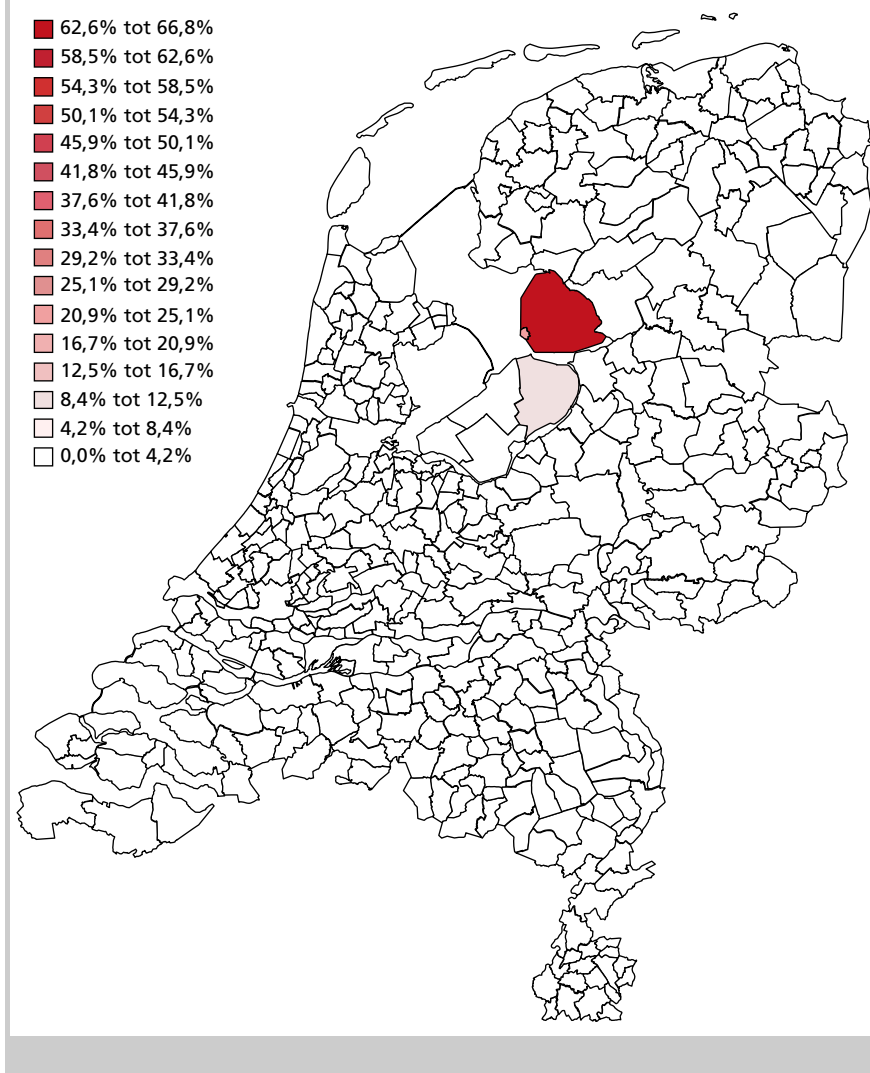
Tabel 2.9b De regionale oriëntatie van de inwoners van de gemeente Urk voor natuurrecreatie

Gemeente	Aantal potentiële bezoekers	Als percentage van alle potentiële bezoekers in de gemeente
Noordoostpolder	21.400	66,8%
Urk	7.300	22,7%
Dronten	3.400	10,5%
rest Nederland	nihil	nihil

Kaart 2.9 Bijdrage per gemeente aan het beschikbare natuuraanbod voor de inwoners van de gemeente Noordoostpolder

Kaart 2.9b Bijdrage per gemeente aan het beschikbare natuuraanbod voor de inwoners van de gemeente Urk

3 Regionale oriëntatie

Op basis van de functionele relaties uit het vorige hoofdstuk wordt in dit hoofdstuk bepaald met welk landsdeel de inwoners van de Noordoostpolder in potentie het meest verbonden zijn. Van die landsdelen inclusief de Noordoostpolder worden bovendien met kengetallen de belangrijkste kenmerken in kaart gebracht. Daarmee ontstaat een eerste indruk van de sterkten en zwakten van de nieuwe landsdelen waarbij de Noordoostpolder zich in potentie zou kunnen gaan aansluiten.

Allereerst is per voorziening bepaald welke stad voor de inwoners van de Noordoostpolder het meest verzorgend is. Elke woonlocatie is per voorziening toegewezen aan de stad die voor de meeste inwoners van die woonlocatie (het hoogste percentage) verzorgend is. Met die methode is het niet nodig om een – altijd arbitraire – grenswaarde te bepalen: mensen in een bepaalde woonlocatie zijn of het meest op de eigen gemeente aangewezen of op een andere gemeente. Een tussenweg is er niet.

Er is een formule ontwikkeld om te kunnen komen tot één verzorgende stad per woonlocatie. Een woonlocatie is aan een bepaalde stad toegekend als die gemeente voor de meeste functies het vaakst verzorgend is voor dat gebied. De functies uit hoofdstuk 2 zijn daarbij niet allemaal even zwaar meegeteld, maar gewogen op basis van de bijdrage die de verschillende voorzieningen leveren aan de aantrekkingskracht van een gemeente.⁶

Werk telt in die weging voor 35% mee, natuur voor 15% en alle voorzieningen samen voor 50%, waarbij cultuur, winkels en horeca zwaarder wegen dan de overige voorzieningen, omdat die een belangrijkere bijdrage leveren aan de aantrekkingskracht van een regio.⁷ Op basis van deze formule kan elke woonlocatie slechts aan één centrumstad worden toegekend. Dat is de stad die voor de betreffende woonlocatie het meest verzorgend is voor de verschillende functies, of omgekeerd (zoals in het geval van natuur, waarbij het gebied het meest verzorgend is voor een bepaalde centrumstad).

Op basis van dit criterium blijkt allereerst dat de gemiddelde oriëntatie voor werk, voorzieningen en recreatie van de inwoners van Noordoostpolder

⁶ G.A. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers, Nijmegen).

⁷ Ibidem.

voornamelijk uitgaat naar het eigen gebied (zie tabel 3.1). De inwoners van Noordoostpolder zijn voor de genoemde functies gemiddeld het meest aangewezen op de centrumstad Emmeloord. Het Christalleriaanse ontwerp van de Noordoostpolder werkt kennelijk ook (nog steeds) in de praktijk zo uit dat de centrumstad Emmeloord voor de belangrijkste functies voldoende verzorgend is voor de woonkernen in de omgeving. Er is zelfs een aantal woonlocaties in de huidige gemeente Steenwijkerland (Kuinre en Ossenzijl) die zich volgens deze methode beter bij de Noordoostpolder zouden kunnen aansluiten (zie kaart 3.1).

De eerste conclusie uit dit onderzoek is dan ook dat het het meest voor de hand ligt dat de gemeenten Urk en Noordoostpolder nauw gaan samenwerken of samengaan tot één bestuurlijke eenheid, eventueel aangevuld met delen van de huidige gemeente Steenwijkerland. Het in kaart 3.1 getoonde gebied van de Noordoostpolder en omstreken zorgt naar verwachting voor een optimaal efficiënte schaal voor lokaal bestuur, sluit zo goed mogelijk aan bij feitelijke interacties en bestaande functionele verbanden, en brengt kosten en baten van (investeringen in) publieke goederen zoveel mogelijk in één hand.

Vervolgens is het de vraag bij welk landsdeel die Noordoostpolder zich het beste kan aansluiten, mocht er sprake zijn van een dergelijke regionaal-bestuurlijke herindeling. Om een bijdrage te leveren aan het antwoord op die vraag is de oriëntatie van de bevolking van de Noordoostpolder uit het vorige hoofdstuk omgerekend van een oriëntatie op gemeenten naar een oriëntatie op de potentiële landsdelen. Het resultaat staat in tabel 3.1.

In de tabel is per functie aangegeven op welke landsdeel de inwoners van de Noordoostpolder in welke mate gericht zijn. Vervolgens zijn die percentages gewogen samengevoegd (op basis van bovengenoemde wegingsfactoren), waardoor een totaaloordeel ontstaat over de regionale oriëntatie van de inwoners van de Noordoostpolder.

Uit die analyse blijkt allereerst wederom dat de inwoners van de Noordoostpolder vooral op de Noordoostpolder zelf zijn gericht. Dat geldt in extreme mate voor de arbeidsmarkt. Andere landsdelen dragen slechts marginaal bij aan het arbeidsaanbod voor de inwoners van de Noordoostpolder (zie tabel 3.1). Dat is een vrij uitzonderlijke situatie; voor de meeste andere gemeenten in Nederland reikt de regionale arbeidsmarkt

verder.⁸ Dat heeft zoals eerder aangegeven te maken met het agrarische karakter van de werkgelegenheid in de Noordoostpolder, die meer dan andere sectoren locatiegebonden is.

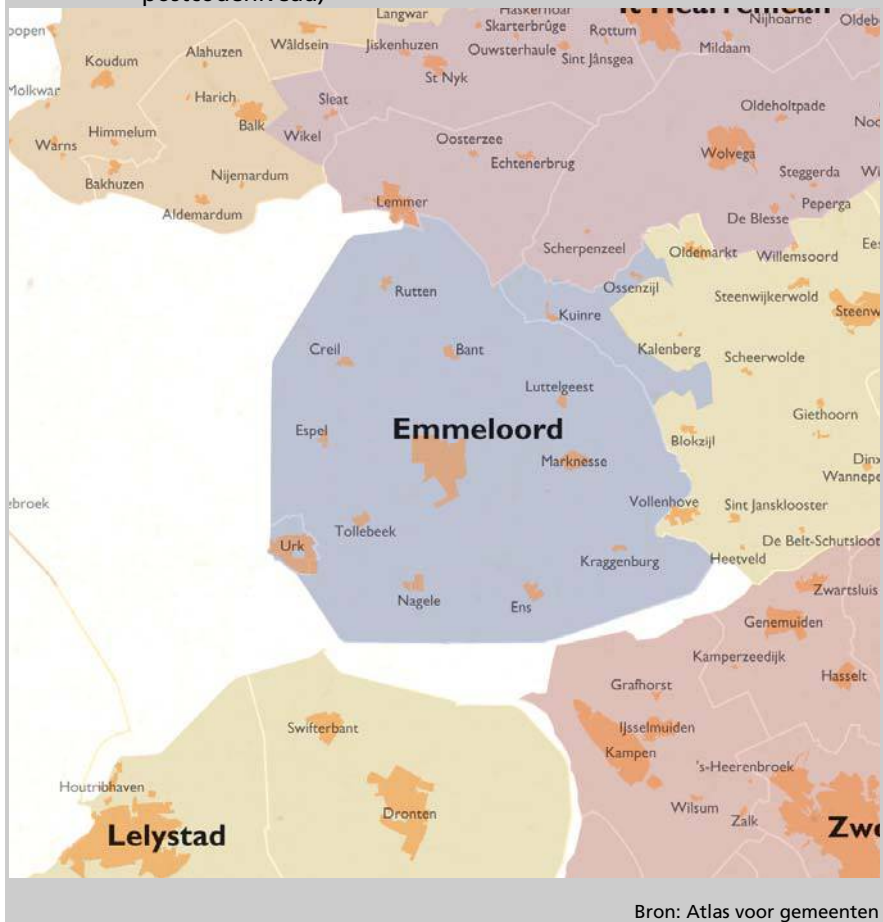
Van de regio's in de buurt (de drie mogelijke landsdelen) speelt de provincie Flevoland de voornaamste rol in de oriëntatie van de inwoners van de gemeente Urk. Als Overijssel en Gelderland samen worden genomen is dat landsdeel voor Urk echter belangrijker dan Flevoland/Utrecht/Noord-Holland. Voor de inwoners van de gemeente Noordoostpolder zijn de provincies Overijssel en Gelderland belangrijker dan de noordelijke provincies en Flevoland/Utrecht/Noord-Holland. Ook als de inwoners van de hele Noordoostpolder samen worden genomen 'wint' Overijssel/Gelderland het van de andere potentiële landsdelen.

De verschillen zijn echter relatief klein, en deels afhankelijk van de gekozen wegingsfactoren. Het is dan ook de vraag welke bestuurlijke conclusie hieruit te trekken valt. Daarbij zouden bovendien nog andere argumenten een rol kunnen spelen; niet alleen de potentiële oriëntatie van de bevolking, maar ook de positie van de Noordoostpolder in het nieuwe landsdeel, en het totale beeld van dat nieuwe landsdeel.

Tabel 3.2 zet diverse kenmerken van de Noordoostpolder en de verschillende mogelijke landsdelen op een rijtje. Uit die analyse blijkt dat de relatief landelijke Noordoostpolder in combinatie met Flevoland, Utrecht en Noord-Holland in een relatief verstedelijkt landsdeel terechtkomt. De landsdelen Overijssel/Gelderland en de noordelijke provincies passen wat dat betreft beter bij de karakteristieken van de Noordoostpolder; een relatief lage bebouwingsdichtheid en relatief grote woningen. De vraag is of de Noordoostpolder zich binnen een verstedelijkt landsdeel wil profileren als landelijk achterland, of zich liever aansluit bij een landsdeel dat min of meer vergelijkbare kenmerken heeft, zoals Overijssel en Gelderland, of de noordelijke provincies.

⁸ Vgl. G.A. Marlet, C.M.C.M. van Woerkens, 2012: Atlas voor gemeenten (VOC Uitgevers, Nijmegen).

Kaart 3.1 Emmeloord en omstreken (op basis van de analyse op 4-posities-postcodeniveau)

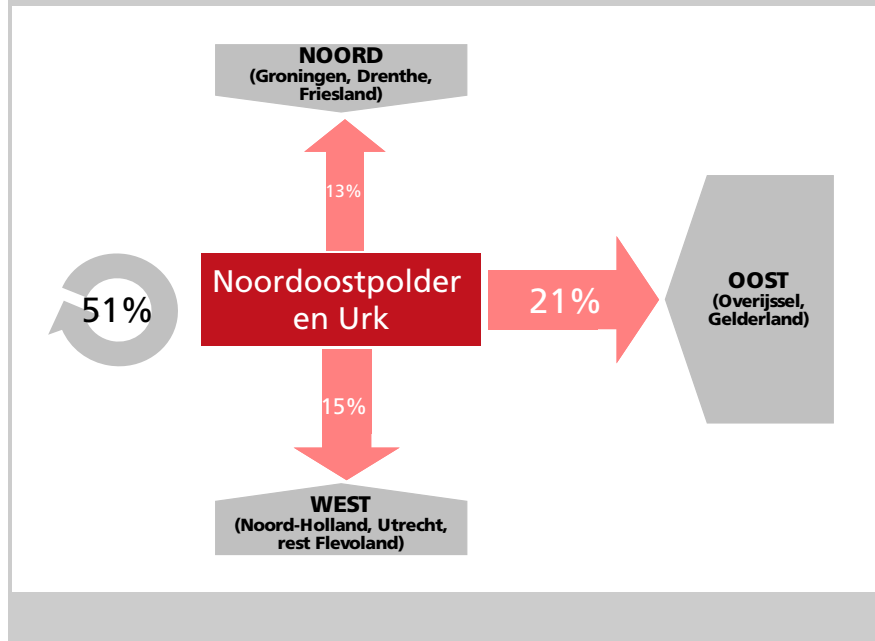
Tabel 3.1 De regionale oriëntatie van de inwoners van de Noordoostpolder

Gemeente	Inwoners gemeente Noordoostpolder	Inwoners gemeente Urk	Inwoners Noordoostpolder totaal (gemeenten Urk en Noordoost- polder samen)
Werk			
Noordoostpolder	68%	85%	72%
RestFlevoland/Ut/NH	14%	8%	12%
Overijssel/Gelderland	12%	5%	10%
Noordelijke provincies	6%	2%	5%
Winkels			
Noordoostpolder	28%	31%	29%
RestFlevoland/Ut/NH	18%	35%	23%
Overijssel/Gelderland	28%	21%	26%
Noordelijke provincies	26%	12%	22%
Cultuur			
Noordoostpolder	22%	18%	21%
RestFlevoland/Ut/NH	18%	39%	24%
Overijssel/Gelderland	38%	34%	37%
Noordelijke provincies	23%	9%	19%
Horeca			
Noordoostpolder	18%	24%	20%
RestFlevoland/Ut/NH	3%	8%	5%
Overijssel/Gelderland	41%	46%	42%
Noordelijke provincies	38%	22%	34%

Profvoetbal			
Noordoostpolder	0%	0%	0%
RestFlevoland/Ut/NH	5%	26%	11%
Overijssel/Gelderland	11%	6%	10%
Noordelijke provincies	84%	68%	79%
	0%	0%	0%
Voortgezet onderwijs			
Noordoostpolder	98%	99%	99%
RestFlevoland/Ut/NH	0%	1%	0%
Overijssel/Gelderland	2%	0%	1%
Noordelijke provincies	0%	0%	0%
Hoger beroepsonderwijs			
Noordoostpolder	0%	0%	0%
RestFlevoland/Ut/NH	0%	26%	10%
Overijssel/Gelderland	72%	73%	73%
Noordelijke provincies	28%	1%	17%
Natuur			
Noordoostpolder	85%	89%	87%
RestFlevoland/Ut/NH	4%	11%	7%
Overijssel/Gelderland	8%	0%	4%
Noordelijke provincies	2%	0%	1%
Totaal (gewogen)			
Noordoostpolder	49%	56%	51%
RestFlevoland/Ut/NH	10%	17%	13%
Overijssel/Gelderland	22%	18%	21%
Noordelijke provincies	18%	9%	15%

Bron: Atlas voor gemeenten

Figuur 3.1 De regionale oriëntatie van de inwoners van Noordoostpolder en Urk

Tabel 3.2 Kenmerken van de Noordoostpolder, de huidige provincie Flevoland en de verschillende fictieve landsdelen

	Noordoostpolder (gemeenten Noordoostpolder en Urk)	Provincie Flevoland (incl N.O.P.)	Landsdeel Flevoland, Utrecht, Noord-Holland (incl.N.O.P.)	Landsdeel Overijssel/Gelderland, plus N.O.P.	Landsdeel Noordelijke provincies, plus N.O.P.
Oppervlakte	70.533	241.230	795.237	926.222	1.209.414
% bebouwing	2,4%	3,4%	9,4%	7,7%	4,0%
% natuur ⁹	9,8%	19,5%	16,6%	22,0%	15,2%
Bebouwingsdichtheid	24	27	36	27	22
Woonoppervlakte	126	121	107	122	119
Bevolking	64.931	391.967	4.312.238	3.204.067	1.782.660
Aandeel vrouwen	49,36%	49,98%	50,82%	50,40%	50,22%
Aandeel 65+	12,05%	9,81%	13,99%	15,77%	16,77%
Aandeel					
hoogopgeleiden	21,68%	28,41%	40,29%	30,98%	28,94%
Aandeel allochtonen	5,12%	19,04%	15,82%	6,81%	4,38%
Aandeel werklozen	5,20%	5,44%	5,01%	4,72%	5,99%
Banen	24.380	146.330	2.200.050	1.453.900	718.640
Banen per inwoner	0,38	0,37	0,51	0,45	0,40
Aandeel industrie	17,44%	9,28%	7,18%	12,70%	12,19%
Aandeel landbouw	6,98%	1,93%	1,02%	1,46%	1,37%

Bron: Atlas voor gemeenten

⁹ Dit is een gewogen percentage van verschillende landschapsoorten waarbij landbouwgebied het minst zwaar weegt en bos en natuurlijk terrein het zwaarst. Zie voor een uitgebreide beschrijving G. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers, Nijmegen), hoofdstuk 4.